

חדש!

גאולה ברקוביץ

חוברת עבודה
לכיתות ט'-י'

מתרגלים לשון

שפע של תרגילים // הסברים קצרים ובהירים

- פועל
- שם עצם
- תחביר
- שם המספר
- מילות היחס ואותיות השימוש

כל הזכויות שמורות לגאולה ברקוביץ®
www.geulabooks.co.il טל' 050-3989899

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי או מכני או אחר כל חלק שהוא מספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מן המו"ל.

תוכן העניינים

חלק א'

מערכת הצורות: הפועל והשם

הפועל

מבוא לפועל

הגופים

הזמנים

שם פועל ושם פעולה

הבניינים

בניין קל

בניין נפעל

בניין הפעיל

משמעות הפועל - פעיל וסביל

בניין הופעל

הבניינים הכבדים: פיעל, פועל והתפעל

תקינות - דגש קל

דגש חזק

סיכום כללי התקינות

שורשים מרובעים

גזרת חסרי פ"נ (חפ"נ)

גזרת חסרי פ"צ (חפ"צ)

תקינות בגזרות החסרים

שם העצם

דרכי התצורה העיקריות

שורש ומשקל

בסיס וצורן

הלחם בסיסים

שאילה מלעז

טבלת המשקלים

טבלת הצורנים הסופיים

שאילה מלעז

סוגי צורנים: נטייה וגזירה

תקינות בצורות השם

חלק ב'

תחביר

חלקי הדיבור

שם העצם

הפועל

שם הפועל

שם הפעולה

שם התואר

המילות: מילות היחס ומילות הקישור

הכינויים: כינויי הגוף, כינויי הקניין וכינויי רומז

הצירוף השמני

צירופי סמיכות וצירופי שם ותוארו

תקינות

המשפט

המשפט הפועלי

הנושא והנשוא במשפט הפועלי

משפט בעל נושא סתמי

משפטי יש / אין

משלימים במשפט

טבלת התיאורים

משלימי השם: לוואי ותמורה

המשפט השמני

סוגי האוגד

הסוג התחבירי של המשפט:

המשפט המאוחה והמורכב

פסוקיות התיאור

קשרים לוגיים במשפט

פסוקית לוואי

פסוקית מושא

חלק ג'

שם המספר ומילות יחס

חלק א' - מערכת הצורות

הפועל

מבוא לפועל

הגופים

טיפ

איך נזכור את שמות הגופים?

כדאי להכיר את שלושת הגופים העיקריים:

אני - מדבר (אני מדבר על עצמי)
אתה - נוכח (אתה נמצא לידי, שְׁבִרְתָּ)
הוא - נסתר (הוא איננו כאן, שְׁבִר)

יחיד	רבים
אני	אנחנו
אתה	אתם
את	אתן
הוא	הם
היא	הן

הזמנים

עבר

בזמן עבר סימן הגוף מופיע בסוף המילה.

לדוגמה: שָׁמַרְתָּ, בִּדְקַנּוּ, לָגַמְתָּ

טיפ

איך נזהה את הגוף של הפועל?

נזהה את הגוף לפי ההקשר (המשפט).

לדוגמה:

המורים בִּדְקְוּ את המבחן בימים אלה.
מי בִּדְקְוּ המורים (הם) - נסתרים

הווה - בינוני

בהווה יש ארבע צורות: יחיד, יחידה, רבים, רבות.

שומר - יחיד

פועלת - יחידה

מבטלים - רבים

שופטות - רבות

אני הפועל.
זה הגוף שלי,
ויש לי גם זמן.

פעלים בבינוני יכולים לשמש כחלקי דיבור שונים:

- פועל יוסי **מֵאֵמֵן** אותנו כל יום.
- שם עצם **המֵאֵמֵן** שלנו התפטר.
- שם תואר המורה **המֵאֵמֵן** אהוב על תלמידיו.

מתרגלים לשון

אקטיוו

איך יש לומר?

רבים שוגים בהגייה של פעלים בזמן עתיד בגוף מדבר (אני).

בזמן עתיד בגוף מדבר יש תחילית 'א' ולא 'י'.

על כן יש לומר:

אני אגיע, ולא אני יגיע (הוא יגיע).

עתיד

בזמן עתיד הפועל פותח באחת מאותיות אית"ן.

אֶשְׁמַר, תִּשְׁמַר, יִשְׁמַר

ציווי

צורות ציווי קיימות רק בגופי הנוכחים: **את, אתה, אתם, אתן.** (זאת מכיוון שאיננו מצווים על עצמנו או על הנסתרים מאיתנו).

צורות הציווי דומות לצורות עתיד, **ללא אותיות אית"ן.**

עתיד	ציווי
תִּכְנֹס	הִכְנֹס
תִּשְׁפָּר	שְׁפָּר

שם הפועל

שם הפועל של הבניין הוא צורה חסרת גוף וזמן, פותחת ב-**ל'**, ודומה לצורת העתיד של הבניין.

דוגמאות: לְשַׁבֵּר, לְהִכְנִס, לְהִתְפַּתֵּב

שם פעולה

בשם הפעולה של הבניין מופיעים התחיליות וסימני הניקוד של הבניין עצמו.

נוכל למצוא את שם הפעולה בעזרת המשפט:

הוא עשה את פעולת ה...

לדוגמה: חֲשַׁב - הוא עשה את פעולת ה-חֲשׁוּב, שם פעולה של פיעל.

תרגיל

זיהוי גוף וזמן

כתבו את הזמן ואת הגוף בפעלים המודגשים במשפטים שלפניכם.

הפועל	הזמן	הגוף
1. הִפְתָּעָנוּ את יעל.		
2. המילה מְבִטָּאת כהלכה.		
3. קִשְׁרָנוּ זר לארבל ליום הולדתו.		
4. החיילים מוֹתְתִים את החבל.		
5. זָכְרוּ את הכללים.		

מתרגלים לשון

הפועל	הזמן	הגוף
6. הגיעו לכאן אנשים נְכַבְּדִים.		
7. מדוע נִתְרַתְּ בשמחה?		
8. אתן מְסַגְּלוֹת להגיע לכל מקום שתרצו.		
9. מערכת הבריאות הַשְּׁבֵתָה היום.		
10. השירים האלה מְרַגְּשִׁים אותי.		
11. הַבְּדִקוּ אצל רופא שיניים מידי פעם.		
12. נְשַׁלְּוּ את החסר.		
13. סְפְּרוּ לי את הסיפור על מיכאל.		
14. הִתְנַתְּקֶתֶם מהמערכת.		
15. ירדן! רְכִיב את המגדל מקוביות.		

הבניינים

קיימים שבעה בניינים:

שם הבניין	דוגמה	סימני הבניין
פְּעַל (קל)	שָׁבַר, גָּדַל	המילה פותחת בשורש. אין תחיליות בעבר ובהווה.
נפעל	נִשְׁבַּר יִכָּתֵב	נ' תחילית בעבר ובהווה (הצורה זהה בעבר ובהווה, הניקוד שונה) ובעתיד - דגש+קמץ בפה"פ (באות הראשונה של השורש).
הפעיל	הִרְשִׁים, נִרְשִׁים	ה' תחילית בעבר, בשאר הזמנים - פתח בתחילית.
הפעל	הִשְׁתַּק	קיבוץ (אָ) בתחילית.
פיעל	שִׁמַּשׁ	חיריק (אָ) בפה"פ (האות הראשונה של השורש).
פועל	שָׁלַם	קיבוץ (אָ) בפה"פ (האות הראשונה של השורש).
התפעל	הִתְרַגַּשׁ	תחיליות הת' בעבר.

תרגיל

זיהוי הבניינים של פעלים בזמן עבר

מצאו שורש ובניין של הפעלים במשפטים שלפניכם.

בעמודה השמאלית כתבו פועל מאותו השורש, אך בבניין אחר.

הערה: כל הפעלים בתרגיל הם בזמן עבר, ולכן ניתן לזהות את הבניין לפי התחילית או הניקוד. היעזרו ברשימת הבניינים.

הפועל	השורש	הבניין	פועל מאותו השורש, אך בבניין אחר
2. הסיפור תם ונִשְׁלַם.			
3. הכביסה נִרְטְבָה בגשם.			
4. הסיפור רָגַש אותנו.			
5. המשימה בִּטְלָה.			
6. המוסיקה הִקְפִּיץָה את ילדי הגן.			
7. הִרְגְּשֵׁת את הסופה המתקרבת.			
8. שִׁטְפָתָם את המכונית.			
9. הבעיה הִדְגִּישה בשיעור.			
10. הִתְלַהֲבֵתִי מהרעיון היצירתי.			
11. המלכה שָׁלְטָה בעם.			
12. בִּקְשָׁתָם דחייה של המבחן.			
13. השניים נִפְגְּשוּ במרכז ההתנדבות.			
14. התוכניות שִׁבְשוּ.			
15. המכשיר נִשְׁמַט לי מהיד.			
16. הילדים שָׁלְחוּ לי בקשה לחברות.			
17. קִשְׂרָת את הקצוות היטב.			
18. הִשְׁמַעְתָם לי את השיר המרגש.			

טיפ

איך מוצאים שורש?

למשל, מה השורש של הפועל הִתְפַּכְּחָתָּ?

מעבירים ליחיד - הִתְפַּכְּחָתָּ מזהים את הבניין - התפעל

מוחקים את המוספיות של הבניין - הִתְ, הִתְפַּכְּחָתָּ, השורש - פִּכְּח

בניין קל (נקרא גם: פֶּעַל)

התבנית: □ □ □
- - -

סימני הבניין - המילה פותחת בשורש.

הערות לבניין קל

1. בהווה (בינוני) קיימת צורת בינוני פֶּעַל. לדוגמה: שָׁבַר, מָכַר, פָּרוּס בינוני פֶּעַל הוא הצורה הסבילה של בניין קל.
2. יש פעלים במשקל פֶּעַל המציינים מצבים: רָעַב, צָמָא, יָשָׁן.
3. פעלים בודדים נוטים לפי משקל פֶּעַל: יָכַלְתִּי, יָגַרְתִּי (פחדתי), קָטַנְתִּי.

שם הפעולה - נְזִילָה, בְּרִיחָה, שְׂבִיטָה, גְּנוּבָה
שם הפועל - לְפַעֵל

איך יש לומר?

יש לומר: יָשָׁן, גָּדַל ולא: יוּשָׁן, גוּדַל.

יש לומר: יָכַלְתִּי ולא: יְכַלְתִּי.

יש לומר: לָרַכַּב ולא: לְרַכֵּב.

תרגיל 1

שם פעולה של בניין קל

לפניכם טקסט ובו משובצים שמות פעולה של בניין קל. העתיקו אותם.

בכניסה לאולם הספורט התגודדו אנשים שבאו לתחרות רכיבה על אופניים. המשתתפים התבקשו להפגין שליטה בהכרת השטח ולחתום על מסמכים שונים לאחר קריאת תנאי ההשתתפות. שמירה על כללי התחרות חשובה באירוע מסוג זה. בתהליך הבחירה של המסלול לקחו חלק גם נציגים מהמשרד לאיכות הסביבה שהפעילו שיקולי בטיחות בדרכים והביעו רתיעה מלקיחת סיכונים מיותרים.

שמות הפעולה:

תרגיל 2

בחרו שלושה שמות פעולה שכתבתם בתרגיל 1, וכתבו את שם הפועל של כל אחד משמות אלה. שמות הפועל:

תרגיל 3

בחרו שלושה שמות פעולה שכתבתם בתרגיל 1, וכתבו את צורת הציווי של כל אחד משמות אלה. צורות הציווי:

בניין נפעל

התבנית: נְ

סימני הבניין - תחילית (נ) בעבר ובהווה. **נְכַנְס**
 בעתיד ובציווי יש **קמץ ודגש** בפה"פ (האות הראשונה של השורש). **יְכַנְס** - **הַכְנִיס**

הערות לבניין נפעל

1. צורת הציווי של נפעל פותחת ב-ה',
על כן יש לומר: הַכְנִיס ולא כְנִס.

2. קמץ + דגש בפה"פ מופיעים גם בשם הפועל ובשם הפעולה של בניין נפעל.

שם הפועל - **לְהַכְנִיט**
שם הפעולה - **הַכְנִיטוּת**

טיפ

איך נבדיל בין בניין קל לבניין נפעל בזמן עתיד?

בניין קל **יִשְׁבֵּר** אין דגש בעיצור הראשון של השורש (פה"פ), והוא מנוקד **בשווא**.
 בניין נפעל **יִשְׁבְּר** יש דגש בעיצור הראשון של השורש (פה"פ), והוא מנוקד **בקמץ**.

תרגיל 1

זיהוי בניינים: קל ונפעל
 מצאו שורש, בניין, זמן וגוף של הפעלים במשפטים שלפניכם.

הפועל	שורש	בניין	זמן	גוף
לדוגמה: נְכַנְסְנוּ לאולם.	כנ"ס	נפעל	עבר	מדברים
1. יִגְרְמוּ לַכֶּם קְשִׁיִּים רַבִּים.				
2. מַצִּיבִים אֱלֹהֵי יִגְרְמוּ לַכֶּם קְשִׁיִּים רַבִּים.				
3. הִפְקְדוּ לִפִּי הַסֹּדֵר.				
4. מִדּוּעַ נִבְהָלְתָּ?				
5. נִפְתַּח אֶת הַדֶּלֶת.				
6. הִשְׁעַר נִפְתַּח בְּקִלּוֹת.				

מתרגלים לשון

הפועל	שורש	בניין	זמן	גוף
7. נְבַדֵּק בכניסה לחדר.				
8. נְבַדֵּק את התיקים בכניסה.				
9. קולו נִשְׁמַע מרחוק.				
10. נִשְׁמַע את דבריו.				
11. הִפְתָּחוּ בפנינו.				
12. השערים פְּתוּחִים בשעה זו.				
13. נִפְעַמְתִּי למראה היצירה שעל הקיר.				
14. נִחַלְנו הצלחה במבחן.				
15. במהלך השנים נִשְׁחַקְנו מעט.				
16. האוכל במסעדה זו כָּשֵׁר.				
17. נִרְתַמְתָּ לעבודה הקשה.				

משמעות הפועל - פעיל וסביל

פועל בעל משמעות **פעילה** - גורם כלשהו **מבצע** את הפעולה.
 פועל בעל משמעות **סבילה** - גורם כלשהו **מקבל** את הפעולה שמישהו אחר מבצע.

טיפ

איך נהפוך מפעיל לסביל, ולהיפך?

נוכל להיעזר בצמדי הבניינים כדי להפוך את הפועל מפעיל לסביל או מסביל לפעיל.

משמעות סבילה		משמעות פעילה
נִפְעַל - נִשְׁכַּח	←	קַל (פִּעַל) - נִשְׁכַּח
הִפְעַל - הִשְׁלַם	←	הִפְעִיל - הִשְׁלִים
פִּעַל - שִׁלַּם	←	פִּעַל - שִׁלַּם

כיצד נזהה אם הפועל סביל או פעיל?

אפשר לזהות את משמעות הפועל לפי **הבניין** או בעזרת **התוכן** של המשפט:

האם מצוין מי **מבצע את הפעולה** (אפשר לשאול: **מי עשה?**)

או

האם הפעולה **נעשתה על ידי מישהו**. (אפשר להוסיף **על ידי...**)

שימושי הפועל הסביל

בניגוד לצורה הפעילה שבה הדגש הוא על **מבצע** הפעולה, הצורה הסבילה מדגישה את **הפעולה** ולא את עושה הפעולה.

טיפ

מתי משתמשים בסביל?

מהן הסיבות להעדפת השימוש בסביל במקרים מסוימים?

- אחד המקרים המתאימים לשימוש בסביל הוא כשאננו יודעים מיהו עושה הפעולה או כשהמידע הזה אינו חשוב. שימוש זה מתאים ל**טקסט מידע** או ל**ידיעה בעיתון**.
 - כאשר כותב הידיעה משתמש בסביל הוא שומר על ריחוק מן הקורא, והמידע הנמסר נתפס בעיני הקוראים כמידע רשמי ואמין.
 - כאשר משתמשים בסביל **אפשר להסתיר** את עושה הפעולה אם איננו רוצים שייוודע מיהו. השימוש בסביל במקרה זה מאפשר לעושה הפעולה לחמוק מאחריות ולא "להסגיר" את עצמו.
- לדוגמה: העוגה **נשכחה** בתנור (מעניין מי שכח...).

הערה

- הדגם **פֻעַל** של בניין קל הוא סביל. ← **שָׁבַר, פָּרַחַת**
- לא כל הפעלים בבניין נפעל הם סבילים. ← **נִכְנַס, נִזְהָר**

תרגיל 1

משמעות הפועל: פעיל או סביל

לפניכם טקסט ובו הודגשו פעלים. קראו אותו והשיבו על השאלות שאחריו.

בשדות התעופה הנוסעים **נבדקים** בקפידה, התיקים **נסרקים** במכונות שיקוף, והמזוודות **נשלחות** למטוס לאחר **שנמצאו** תקינות. לעתים הנוסעים עוברים תשאול נוסף על ידי האחראים לכך. בתשאול חוקרים את הנוסע ומבררים את מטרת הנסיעה. השאלות עוסקות במקצוע שלו, ולעתים הוא מתבקש למסור מידע גם על המשפחה שלו. השאלות נועדו לבדוק אם ה**נשאל** שולט בפרטים ומוסר מידע אמין.

1. מיינו את הפעלים המודגשים לשתי קבוצות לפי המשמעות שלהם: **פעילה** או **סבילה**.

2. בחרו שני פעלים בעלי משמעות **סבילה**, וכתבו לצדם את הצורה **הפעילה** המקבילה.

3. בחרו שני פעלים בעלי משמעות **פעילה**, וכתבו לצדם את הצורה **הסבילה** המקבילה.

4. כתבו מדוע, לדעתכם, נעשה שימוש רב בצורת ה**סביל** בטקסט זה.

סיכום ביניים - תקינות בפועל

עד כה נתקלנו במספר מקרים שבהם הדוברים נוטים לשבש את ההגייה התקינה של הפעלים. לפיכך טבלה לסיכום כללי התקינות.

הצורה התקינה	הצורה השגויה	הנימוק
1. יִשָּׁן, גִּידֵל	יוֹשֵׁן, גוֹדֵל	פעלים אלה נוטים במשקל פִּעֵל המציינים מצבים.
2. לא יִכְלֹתִי להגיע לאירוע.	לא יִכְלָתִי להגיע לאירוע.	פועל זה נוטה במשקל פִּעֵל.
3. אני יוצא לְרֶכֶב באופניים.	אני יוצא לְרֹכֵב באופניים.	שם הפועל בבניין קל הוא לְפִעֵל.
4. הִכְנִסְתָּ לכאן.	כָּנַסְתָּ לכאן.	צורת הציווי בבניין נפעל פותחת ב-ה'.
5. אני אָבוֹא אליך בערב.	אני יְבוֹא אליך בערב.	בעתיד בגוף מדבר יש תחילית א' ולא י'.

תרגיל תקינות

לפיכך הודעה ששלח דורון להראל. סמנו את הפעלים שהגייתם שגויה, וכתבו את הצורה הנכונה.

הראל, מה איתך?
 הייתי בטוח שאתה עוד יוֹשֵׁן...
 חצה להצטרף אלי לְרֶכֶב באופניים?
 אני יֵצֵא למרכז בסביבות שתיים.
 ברחבה המקורה כָּנַסְתָּ לחנות של מוטי,
 אני יִחְפֶּה לך שם.

בניין הפעיל

הַתְּבַנִּית: הַיְּבִיט

סימני הבניין - הפעלים בבניין זה פותחים בתחילית ה' בעבר. השלים משלים

טיפ

איך נזהה את שם הפעולה של הפעיל?
שמות הפעולה בבניין זה פותחים ב-ה' (או ב-א')
הַשְּׁלֵמָה, אֲזַכֵּרָה, הִסְדֵּר, הִרְגֵּל

בניין הופעל

הַתְּבַנִּית: הַיְּבִיט

סימני הבניין - התחילית בבניין זה מנוקדת בקיבוץ. השלים, מְרַגֵּשׁ, יִבְטַח

הערה

לבניינים הסבילים אין שם פעולה, מכיוון שבבניינים אלה אין פעולה שמתבצעת.

טיפ

סדר הפעולות המומלץ בניתוח פעלים

1. נטה את הפועל ביחיד.
2. נזהה את סימני הבניין הקבועים שלמדנו:
 - הדגם פְּעוּל של קל
 - נפעל עתיד - יִבְדֵּק
 - קיבוץ בתחילית - הַפְעֵל
3. כשאין סימן מיוחד, נטה את הפועל בעבר נסתר - הוא אתמול.

תרגילים
בניינים קל, נפעל, הפעיל, הופעל

תרגיל 1
השלימו את הטבלה.

משמעות הפועל פעיל או סביל	גוף	זמן	בניין	שורש	הפועל
_____	מדברים	עבר	נפעל	כנ"ס	לדוגמה: נְכַנְסֵנוּ לאולם.
-----					1. מדוע פניך קוֹדְרוֹת?
					2. דבריך מְפַרְכִּים.
					3. השופטת הִסְמְכָה לך.
					4. החומר יִשְׁחַק במים.
-----					5. הקווים מְקַבְּלִים.
					6. החוב נִפְרַע בימים אלה.
					7. נִפְרַע את החוב בהקדם.
					8. המסר יִקְלֵט בקרוב.
					9. התלמיד יִקְלֵט את המסר.
					10. האירוע נִשְׁכַּח בשנים האחרונות.
					11. נִשְׁכַּח את האירוע כשנתבגר.
-----					12. הַמְנַעו מבעיות מיותרות.
					13. השערים סְגוּרִים בשעה זו.
					14. נִלְקַחְתִּי לבית הדודים שלי.
-----					15. העלים נִשְׂרוּ.
-----					16. נִרְדְּמָה מוקדם.
-----					17. אל תשב בְּטֵל.
-----					18. האם נִרְשַׁמְתָם לטיול למדבר יהודה?

מתרגלים לשון

תרגיל 2

לפניכם טקסט. קראו אותו והשיבו על השאלות שאחריו.

באזור העמקים הִרְגְּשָׁה רעידת אדמה בעוצמה נמוכה. למרבה המזל, לא היו נִפְגְּעִים, אך תושבים דיווחו על בעיות קליטה במכשירים הניידים. עשרות תושבים מִדְאָגִים יצאו לרחובות כדי לוודא שהכול נִשְׁאָר כשהיה.

1. העתיקו את הפעלים המודגשים, וכתבו את השורש ואת הבניין שלהם.

2. העתיקו שני פעלים בעלי משמעות סבילה, וכתבו את הצורה הפעילה המקבילה.

3. מצאו בטקסט שני שמות פעולה, וציינו את בנינם.

4. מצאו בטקסט שתי צורות של פועל בבינוני (בהווה), וכתבו באיזה חלק דיבור הן משמשות: פועל, שם עצם

או שם תואר.

תרגיל 3

לפניכם ידיעה שהתפרסמה בעיתון. קראו אותה והשיבו על השאלות שאחריה.

חיות ימיות ענקיות נִמְצְאוּ על ידי מדענים אוסטרליים במימי אנטארטיקה. במקום צולמו תולעים עצומות. התמונות יִשְׁלַחוּ למעבדות, ומינים אלה יִכְרְזוּ, כנראה, כמינים חדשים שאינם ידועים.

1. מצאו שורש ובניין של הפעלים המודגשים.

2. מה המשמעות המשותפת לכל הפעלים בקטע?

3. כתבו מדוע, לדעתכם, נפוצה משמעות זו במקרה זה?

תרגיל 4

בשיעור היסטוריה המורה כתבה על הלוח:

אנו נִדְרָשִׁים להסיק את המסקנות החשובות מהתהליכים ההיסטוריים, וְלִדְרֹשׁ מעצמנו לזכור אותן.

בחרו את המשפט שהנאמר בו אינו נכון.

1. למילים נִדְרָשִׁים וְלִדְרֹשׁ יש אותו שורש.

2. הפועל נִדְרָשִׁים הוא הצורה הסבילה של שם הפועל לִדְרֹשׁ.

3. המילים נִדְרָשִׁים וְלִדְרֹשׁ שייכות לאותו בניין.

4. המילה לִדְרֹשׁ היא שם הפועל של בניין קל.

תרגיל 5

בעיתון התפרסמה המלצה לטיול בחג:

בט"ז בשבט הציבור **מזמן** לטיול רכיבה באופניים ביער קנדה. במקום **משפירים** אופניים וניתן אף **להזמין** כיסאות לילדים. **נבדקת** האפשרות ללינה משותפת בשטח, למעוניינים.

1. מצאו בטקסט **שם פועל**, וציינו את השורש ואת הבניין שלו.
2. מצאו בטקסט שני פעלים בעלי משמעות **סבילה**, וציינו את השורש ואת הבניין שלהם.
3. מצאו בטקסט **שם פעולה**, וציינו את הבניין שלו.
4. ציינו את **הזמן** של הפעלים המודגשים, וכתבו מדוע, לדעתכם, נעשה שימוש רב בזמן זה.

תרגיל 6

לפניכם שמות פעולה.

א. מיינו אותם לפי הבניין.

הפְקֻדוֹת, הַסִּדָּר, הַחֲלָטָה, הַרְכָּב, שְׂרָפָה, הַבְּלָעוֹת, הַבְּזָק, הַרְגָּשָׁה, נְזִיפָה

בניין קל:

בניין נפעל:

בניין הפעיל:

ב. בחרו שלושה שמות פעולה מסעיף א' **מבניינים שונים**, וכתבו **פועל** מאותו

בניין.

שם הפעולה: _____ הפועל: _____

שם הפעולה: _____ הפועל: _____

שם הפעולה: _____ הפועל: _____

הבניינים פיעל, פועל והתפעל

בניינים אלה נקראים גם "הבניינים הכבדים" בשל הדגש החזק ב-ע' הפועל (בעיצור האמצעי של השורש).

בניין פיעל

התבנית: □ □ □

סימן הבניין: חיריק בפ' הפועל בעבר (ובשאר הזמנים שווא בתחיליות). שֵׁלַב, גִּדְּלָה, צִיָּר
שם הפעולה: שִׁילַב, צִיָּר, בִּקְשָׁה, כִּפְרָה

בניין פועל

התבנית: □ □ □

סימן הבניין: קיבוץ בפ' הפועל. שֵׁלַב, יִבְטַל, מְטַפֵּל
אין שם פעולה (בניין סביל).

בניין התפעל

התבנית: □ □ □

סימן הבניין: תחיליות (הת) בעבר. הִתְגַּבֵּר, הִתְרַגַּז, הִתְפַּצֵּל
שם הפעולה: הִתְגַּבְּרוּת, הִתְפַּצְּלוּת

הדגמים המיוחדים של בניין התפעל

לבניין התפעל יש דגמים שאינם נוטים לפי התבנית המקובלת. הסיבה לכך היא קשיים בהגייה שגרמו לתהליכים דקדוקיים שונים, ובעקבותיהם נוצרו שינויים אלה.

הדגמים העיקריים המשקפים את השינויים בבניין התפעל:

1. הַשְׁתַּפֵּר, הַסְתַּכֵּן < ה-ת' החליפה מקום (שם התופעה: שיכול עיצורים).
2. הַזְדַּמֵּן < ה-ת' התחלפה ב-ד' והחליפה מקום (שם התופעה: שיכול עיצורים והידמות חלקית).
3. הַצְטַדֵּק < ה-ת' התחלפה ב-ט' והחליפה מקום (שם התופעה: שיכול עיצורים והידמות חלקית).
4. הַתַּמֵּם < ה-ת' נבלעה בעיצור שאחריה (שם התופעה: היבלעות עיצורים).
בדגם זה יש דגש חזק (משלים) ב-פ' הפועל, והיא מנוקדת בפתח.

כדי למצוא שורש בדגמים אלה נמחק את המוספיות, לפי הדוגמה שלפניכם:

הַשְׁתַּפֵּר, הַזְדַּמֵּן, הַצְטַדֵּק, הַתַּמֵּם
שורש: שפ"ר שורש: זמ"נ שורש: צד"ק שורש: תמ"מ

סיכום - כל הבניינים

הבניין	דוגמה	הסימן
קל	שָׁבַר, סָרוֹק	הפועל פותח בשורש, ויש לזכור את הדגם פָּעוּל.
נפעל	נִתְפַּס, יִתְפַּס	תחילית נ' בעבר, בעתיד - דגש+קמץ בפה"פ.
הפעיל	הִפְסִיק, הִפְסֵק	תחילית ה' בעבר, בשאר הזמנים תחיליות בפתח.
הופעל	בִּשְׁל, מִבְּשָׁל	תחילית בקיבוץ (לא בשורש).
פיעל	פָּצַל	בעבר פה"פ בחיריק.
פועל	פָּצַל	פה"פ בקיבוץ (בשורש).
התפעל	הִתְפַּצַּל	תחיליות ת'. הדגמים המיוחדים: הַשְׁתַּפֵּר, הַזְדַּמֵּן, הַצְטַדֵּק, הַתַּמֵּם

איך נזכור את כל סימני הבניינים?

- לפני שנתרגל, נכתוב את רשימת הבניינים בטייטה לפי הסדר שלמדנו.
- נוסיף לרשימה את סימני הבניין במקומות החשובים:
 - הדגם פָּעוּל של קל
 - נפעל עתיד - יִבְדֵּק
 - קיבוץ בתחילית - הפעל, קיבוץ בשורש - פָּעַל
 - הדגמים של התפעל: הַשְׁתַּפֵּר, הַזְדַּמֵּן, הַצְטַדֵּק, הַתַּמֵּם
- אם אין סימן מיוחד, נטה את הפועל בעבר נסתר. נשאל: מה הוא עשה אתמול?

איך נטה את הפועל בעבר?

לפני שנטה את הפועל בעבר, נזהה את הבניין ונשמור על סימני הבניין.

לדוגמה:

הקשר יִפְרָם בקלות.
 הבניין - נפעל. לכן צורת העבר תפתח ב-נ.
 צורת העבר - נִפְרַם

דוגמה נוספת:

הבנקים יִשְׁבְּתוּ מחר.
 הבניין - הופעל, לכן יש קיבוץ בתחילית גם בעבר,
 ורק נחליף אותה ב-ה'.
 צורת העבר - הִשְׁבַּתוּ

תרגיל 1

כל הבניינים (פרט לדגמים המיוחדים של בניין התפעל)

השלימו את הטבלה.

הפועל	שורש	בניין	זמן	גוף	פועל נוסף מאותו שורש
לדוגמה: נִכְנְסוּ לאולם.	כנ"ס	נפעל	עבר	מדברים	שם הפועל באותו בניין לְהִכְנִיֵס
1. ביצועי המטוס שֻׁפְּרוּ.					שם פעולה בבניין פיעל _____
2. התוכניות נִרְקְמוּ.					כתבו פועל בבניין קל, בציווי, בגוף נסתרים _____
3. דִּשְׁנַתְּם את האדמה.					כתבו פועל בבניין פועל, בזמן עבר, בגוף נסתרת _____
4. המדענים יִפְתְּחוּ את החיסון.					שם פעולה בבניין קל _____
5. תִּתְּכַנְסוּ לשיבה דחופה.					כתבו פועל בבניין הופעל, בזמן עתיד, בגוף נסתרים _____
6. המהלכים מְשֻׁבְּשִׁים.					שם פעולה בבניין פיעל _____
7. ידיך שְׁלוּבוֹת.					כתבו פועל בבניין פיעל, בציווי, בגוף נוכח _____
8. כְּבַדוּ את כללי המשחק.					כתבו פועל בבניין התפעל, בזמן עבר, בגוף מדברים _____

מתרגלים לשון

הפועל	שורש	בניין	זמן	גוף	פועל נוסף מאותו שורש
9. הדיירים מְבַטְּלִים את המפגש.					כתבו פועל בבניין פועל , בזמן עבר, בגוף נסתרת _____
10. הצבעים יִשְׁטְפוּ במים.					כתבו פועל ב אותו בניין ובאותו גוף בזמן עבר _____
11. הַתְּפַצְּלָנוּ לשתי קבוצות.					שם הפועל בבניין זה _____
12. השירים נִגְנוּ ברקע.					כתבו פועל בבניין פועל , בזמן עבר, בגוף נסתרת _____
13. הַתְּנַצְּלוּ בפניו.					כתבו פועל בבניין פועל , בזמן עבר, בגוף מדברים _____
14. קִפְּלִי את שולי הדף.					כתבו פועל בבניין התפעל , בזמן עתיד, בגוף נסתרת _____
15. הילדים מְתַבְּקְּשִׁים לצאת.					שם הפועל בבניין פועל _____
16. השיר מְקַדָּשׁ לך.					כתבו פועל בבניין הפעיל , בזמן עבר, בגוף מדבר _____
17. המקום מְקַדָּשׁ.					הצורה הפעילה באותו גוף וזמן _____
18. מדוע נִבְהַלְתָּ?					הטו את הפועל באותו בניין , בזמן עתיד, בגוף מדבר _____

תרגיל 2

לפניכם שמות פעולה.

מיינו אותם לפי הבניין.

הַתְּנַגְּדוּת, הַבְּחִנָּה, הַתְּרַגְּשׁוּת, פְּתוּל, שְׁלִיטָה, קִשּׁוּר, פְּתִיחָה, הַתְּפַתְּחוּת, הַפְּתַחוּת, שְׂבוּשׁ, הַשְּׁבַתָּה, הַטְּמַעוּת, בְּדִיקָה, הַבְּדִקוּת, הַתְּכַנְּסוּת, הַכְּנָסוּת, כְּנוּס

בניין קל: _____

בניין נפעל: _____

בניין הפעיל: _____

בניין פיעל: _____

בניין פיעל: _____

תרגילים מסכמים

כל הבניינים (כולל הדגמים המיוחדים של בניין התפעל)

טיפ

סדר פעולות בניתוח פעלים:

לדוגמה: הַתְּיַמְרֵי

1. נטה את הפועל ביחיד.
2. נזהה את הבניין לפי התחילית או סימן הניקוד.
3. כדי למצוא שורש, נשמיט את המוספיות של הבניין. העיצורים שיישארו הם עיצורי השורש.

הַתְּיַמְרֵי - שורש ימ"ר

דוגמה נוספת: יִפְקְדוּ

1. נטה את הפועל ביחיד.
2. נזהה את הבניין לפי סימן הניקוד -
3. נשמיט את התחילית י' של העתיד (אותיות אית"ן). השורש = פק"ד

יִפְקְדוּ < יִפְקְדוּ
 חיריק ודגש בפי הפועל
 בזמן עתיד, הבניין = נפעל

תרגיל 1

מצאו את השורש ואת הבניין של הפעלים המנוקדים במשפטים שלפניכם.

גוף	זמן	בניין	שורש	הפועל
				1. המערכת הממוחשבת הַתְּקַנְה בבית החולים.
				2. השניים יִדְבְּרוּ ביניהם בקרוב.
				3. הִסְתַּמְכְּנוּ על עובדות מוצקות.
				4. הקווים מְקַבְּלִים זה לזה.
				5. הם אף פעם לא יִפְגְּשוּ.
				6. נִמְסַר לך פרטים על מבחן הכניסה למגמת מדעים.
				7. החדרים מְאֻבָּקִים.
				8. האימונים מְחַשְׁלִים אותך.
				9. רוב התושבים כאן מְבֹטְלִים.
				10. שעה מְדֻלֶּלֶת עם השנים.

מתרגלים לשון

גוף	זמן	בניין	שורש	הפועל
				11. האוכל תִּבֵּל במידה נכונה.
				12. חולצתך פְּרוּמָה.
				13. המתנה מְקַדְּשֵׁת לך.
				14. הַשְׁתַּתְּפֹתֶם באירוע.
				15. פִּלְסוּ דרך.
				16. נִכְבֵּשׂ את לברך.
				17. הַתְּבַקְּשֵׁתִי להכין עוגה למסיבה.
				18. חֲשְׁבוּ את הסכום.
				19. נִגְבְּרׁוּ על יריבנו.
				20. המים הַזְּדִיכְכוּ כתוצאה מתהליך מיוחד שעברו.
				21. הישיבה הַסְתִּימָה בזמן.
				22. הילד מְזַדְּגֵב אחריו לכל מקום.
				23. השאריות קָבְצוּ למרכז החדר.
				24. אתה נוהג לְהִצְטַדֵּק בכל הזדמנות.
				25. הנערים רְעֵבִים.
				26. המנהלים דְּבִקִּים במשימה.
				27. אל תִּסְתַּתֵּר מפניי.
				28. התשובות מְרַמְזוֹת בעזרת תרשים.
				29. הקבוצה היריבה תִּתְכַרַע במשחק.
				30. האוצרות טְמוּנִים באדמה.
				31. אל תִּסְתַּנְּנוּ לשם.
				32. המחלה מְדַבֶּקֶת.
				33. נְרַתְּמֵנוּ לעזרתך.
				34. נִדְפַק על דלתך.
				35. הַסְתַּפְּקֶתֶם במועט.
				36. מדוע את נִסְעָרֶת?

מתרגלים לשון

גוף	זמן	בניין	שורש	הפועל
				37. הִסְתַּמְנֶנּוּ פתרונות למשבר המים במדינה.
				38. הילד מְרַגֵּשׁ ממראה הפריחה בשדות.
				39. הסתיו כבר מְרַגֵּשׁ כאן.
				40. תִּתְמַכּוּ על ידי הורכם בתקופת הלימודים.
				41. העצים הִתְמַרְוּ לגובה.
				42. דבריך מְבַסְּסִים על עובדות.
				43. הִתְפַּחְנוּ במהירות.
				44. נְפָרַע את חובנו בהקדם.
				45. הכלבים שָׁכְנוּ במבנה מאולתר.
				46. התלמידים יִסְפְּרוּ לפני העלייה לאוטובוס.
				47. החליפה תִּפְוָה לפי מידותיך.
				48. המסע לפולין תם וְנִשְׁלַם.
				49. העצים שְׁתוּלִים ליד ביתי.
				50. הִצְטַנְּפֵתִי בפינה.
				51. החיילים יִפְקְדוּ.
				52. הִשְׁתַּבְּשָׁה עליו דעתו.
				53. נִכְמְרוּ רחמי עליו.
				54. הִצְטַיְּנֶנוּ בעיניך כעצלנים.
				55. נִכְסַּפְּתִי לפגישה זו.
				56. דרכינו מְצַטְלָבוֹת.
				57. העולים החדשים יִקְלְטוּ בערים הגדולות.
				58. הציורים מְפַקְּדִים בידך.
				59. הִתְכַּנְּסֶנוּ כאן לשם בחירת ועד חדש.
				60. הבתים מְכַתְּרִים.
				61. כדאי לְהִסְמֵךְ על מקור מהימן.

תרגיל 2

כתבו שלושה פרטים דקדוקיים **המשותפים** לפעלים: הִסְתַּמְכְּנוּ, הִשְׁתַּתְּפָתָם, הִתְבַּקְּשָׁתִי (שורש, בניין, זמן, גוף, משמעות הפועל).

תרגיל 3

כתבו שלושה פרטים דקדוקיים **המבדילים** בין הפעלים: נִכְבַּשׁ, שְׁבֹרָה, רָמַזְנוּ (שורש, בניין, זמן, גוף, משמעות הפועל).

תרגיל 4

הטיות בזמנים

סמנו את התשובה הנכונה.

זוכרים אג הטיפ?

קודם **מצאו בניין**, ורק לאחר מכן בחרו את הנטייה המבוקשת לפי סימני הבניין.

1. מהי **צורת העבר** של הפועל יִטְמֶנּוּ?
 - א. טָמְנוּ
 - ב. הִטְמִינוּ
 - ג. נִטְמְנוּ
 - ד. הִטְמְנוּ
2. מהי **צורת ההווה** של הפועל יִגְדְּלוּ?
 - א. מִגְדִּילִים
 - ב. מִגְדָּלִים
 - ג. גִּדְּלִים
 - ד. מִגְדִּילִים
3. מהי **צורת הציווי** של הפועל הִצְטַדְּקוּ?
 - א. תִּצְטַדְּקוּ
 - ב. תִּצְדְּקוּ
 - ג. צִדְּקוּ
 - ד. הִצְטַדְּקוּ
4. מהי **צורת העבר** של הפועל הִקְשֶׁרֶה?
 - א. קִשְׁרָה
 - ב. הִתְקַשְׁרָה
 - ג. קִשְׁרָה
 - ד. נִקְשְׁרָה
5. מהי **צורת ההווה** של הפועל קִבְּלוּ?
 - א. מִקְבְּלִים
 - ב. מִתְקַבְּלִים
 - ג. קוֹבְּלִים
 - ד. מִקְבִּילִים
6. מהי **צורת העתיד** של הפועל מְסַפֵּק?
 - א. יִסְפֵּק
 - ב. יִסְפֵּק
 - ג. יִסְתַּפֵּק
 - ד. יִסְפִּיק
7. מהי **צורת העתיד** של הפועל קִטְּנוּ?
 - א. יִקְטְנוּ
 - ב. יִקְטִינוּ
 - ג. יִקְטְנוּ
 - ד. יִקְנִיטוּ
8. מהי **צורת הציווי** של הפועל הִתְמַסֵּר?
 - א. מִסֵּר
 - ב. הִמְסֵר
 - ג. תִּתְמַסֵּר
 - ד. הִתְמַסֵּר

מתרגלים לשון

9. מהי צורת ההווה של הפועל יִגְבְּרוּ?
א. מְגַבְּרִים ב. מְגַבְּרִים ג. גּוֹבְרִים ד. מְתַגְבְּרִים
10. מהי צורת ההווה של הפועל יִגְבִּירוּ?
א. מְגַבְּרִים ב. מְגַבְּרִים ג. גּוֹבְרִים ד. מְתַגְבְּרִים
11. מהי צורת העבר של הפועל אָפְטַר?
א. פִּטְרִי ב. הִתְפִּטְרִי ג. הִפְטְרִי ד. נִפְטְרִי
12. מהי צורת העתיד של הפועל הִרְגֵּל?
א. תִּרְגֵּל ב. תִּרְגֵּל ג. תִּרְגֵּל ד. תִּתְרַגֵּל
13. מהי צורת ההווה של הפועל שָׁבַשׁוּ?
א. מְשַׁבְּשִׁים ב. מְשַׁבְּשִׁים ג. מְשַׁבְּשִׁים ד. שִׁבְּשׁוּ
14. מהי צורת הציוי של הפועל הִשְׁתַּקְּתָם?
א. תִּשְׁתַּקְּוּ ב. שְׁתַּקְּוּ ג. הִשְׁתַּקְּוּ ד. הִשְׁתַּקְּוּ
15. מהי צורת העתיד של הפועל הִרְכִּיב?
א. תִּרְכִּיב ב. תִּרְכִּיב ג. תִּרְכִּיב ד. הִרְכִּיב
16. מהי צורת הציוי של הפועל יָזְהַר?
א. הִזְהַר ב. הִזְהַר ג. תִּזְהַר ד. תִּזְהַר
17. מהי צורת הציוי של הפועל נִכְנַסְתָּ?
א. הִכְנַס ב. הִתְכַּנַּס ג. כְּנַס ד. הִכְנַס
18. מהי צורת העתיד של הפועל מְשַׁלְּמָת?
א. תִּשְׁלַם ב. תִּשְׁלַם ג. תִּשְׁלַם ד. תִּשְׁלַם
19. מהי צורת העבר של הפועל אָזְמַן?
א. הִזְמַנְתִּי ב. הִזְמַנְתִּי ג. הִזְמַנְתִּי ד. זְמַנְתִּי
20. מהי צורת העבר של הפועל הִפְקֵדוּ?
א. הִתְפַּקְּדוּ ב. הִפְקִידוּ ג. נִפְקְדוּ ד. פִּקְדוּ

שאלות מתוך טקסטים

תרגיל 1

לפניכם משפט, ובו שלושה פעלים מודגשים.

חיה זו תִּכְחַד אם נִמְשֵׁן לְהִתְרַשֵּׁל בהפעלת אמצעי ההגנה עליה.

1. סדר הבניינים של הפעלים המודגשים הוא:

א. נפעל, נפעל, התפעל

ב. קל, נפעל, הפעיל

ג. הפעיל, הפעיל, התפעל

ד. נפעל, הפעיל, התפעל

2. איזה מהפעלים הוא בעל משמעות סבילה?

תרגיל 2

לפניכם משפט, ובו שני פעלים מודגשים.

לאחר שהמדריך קרא: "הִתְקַדְמוּ לכיוון האוהל", המטיילים הִתְקַדְמוּ לשם במהירות.

ציינו את הזמן ואת הגוף של כל אחד מהפעלים. הזמן: _____ הגוף: _____

תרגיל 3

לפניכם ארבעה משפטים, ובכל משפט פועל מודגש.

1. החדרים פְּתוּחִים לקהל הרחב.

2. בעוד רגעים ספורים תִּבְחַן על ידי מנהל הלהקה.

3. לא נִשְׁקָט עד שהחיה האבודה תימצא.

4. בתחרות נִגְבַּר על יריביו.

א. איזה פועל יוצא דופן מבחינת הבניין שלו? _____

ב. מהו הבניין המשותף לשלושת הפעלים האחרים? _____

ג. מהי צורת העבר של הפועל תִּבְחַן?

- הִבְחַנְתָּ - בְּחַנְתָּ - נִבְחַנְתָּ - נִבְחַנְתָּ

תרגיל 4

לפניכם המשפט:

המורה אמר למורים: "הצטיידו בסבלנות כאשר אתם מתעמקתים עם תלמידים".
כידוע, התלמידים הצטיידו ביכולת להמציא סיפורי כיסוי מקוריים ביותר".

א. הפועל הצטיידו מופיע במשפט פעמיים. במה **נבדלים** שני הפעלים זה מזה? (שורש, בניין, זמן, גוף)

ב. מהי צורת ה**עתיד** של הפועל הצטיידו?

- תצידו - תצידו - תצטיידו - מצידים

ג. ציינו את ה**שורש** ואת ה**בניין** של הפועל מתעמקתים.

תרגיל 5

לפניכם משפטים, ובהם מודגשים פעלים.

1. התאמנו לכם בגדים אחידים.

2. התאמנו בשעות הפנאי שלכם.

3. גם הורכים התאמנו שעות רבות כשהיו בגילכם.

א. איזה פועל יוצא דופן מבחינת ה**בניין**? ציינו את הבניין שלו.

ב. מהו ה**בניין המשותף** לשני הפעלים האחרים?

ג. במה **נבדלים** הפעלים במשפטים (2) ו-(3) זה מזה? (שורש, בניין, זמן, גוף)

ד. במה **נבדלים** הפעלים במשפטים (1) ו-(2) זה מזה? (שורש, בניין, זמן, גוף)

תרגיל 6

לפניכם המשפט:

לעיתון דרושה עורכת לשונית.
התכונות הנדרשות: עמידה בלוח זמנים, היכולת להסתגל למצבי לחץ.

א. **סדר הבנינים** של הפעלים המודגשים הוא:

- נפעל, נפעל, התפעל - קל, נפעל, התפעל - קל, נפעל, הפעיל - נפעל, קל, פיעל

ב. איזה מהפעלים הבאים הוא **באותו בניין** של הפועל: נדרשות?

- נתקבלת - נשטף - תפער - בדוק

תרגיל 7

לפניכם משפטים, ובכל משפט פועל מודגש.

1. הבניין שבו אתה עובד סָמוּךְ לפארק המדע.
2. נתון זה נִסְמָךְ על ידע אישי.
3. כמו כן, הִסְתַּמְכְּתִי על מעקב אישי.
4. אתה יכול לְסַמֵּךְ עליי.

א. בחרו את המשפט שהנאמר בו **אינו נכון**.

- כל הפעלים הם באותו בניין.
- כל הפעלים הם בעלי אותו השורש.
- שניים מהפעלים שייכים לבניין קל.
- שניים מהפעלים הם בעלי הוראה סבילה.

ב. איזה מהפעלים הבאים הוא **באותו בניין** של הפועל לְסַמֵּךְ?

- שְׁלוּבָה - שְׁלָבָה - הִשְׁתַּלְבָּה

תרגיל 8

לפניכם משפטים, ובכל משפט פועל מודגש.

1. הִתְרַשְׁמַתִּי ממך לטובה.
2. האם נִרְשַׁמְתָּ לקורס אנגלית?
3. ההישגים שלך מְרַשְׂמִים.
4. את רְשַׁמָּה כמועמדת לניהול המחלקה.

א. **סדר הבניינים** של הפעלים המודגשים הוא:

- התפעל, נפעל, נפעל, התפעל
- קל, נפעל, הפעיל, קל
- הפעיל, נפעל, הפעיל, קל
- התפעל, נפעל, הפעיל, קל

ב. אחד הפעלים הוא בעל משמעות **סבילה**. כתבו אותו.

כתבו את **הצורה הפעילה** המקבילה לו - **באותו גוף וזמן**.

מתרגלים לשון

תרגיל 9

לפניכם משפט, ובו שלושה פעלים מודגשים.

לאחר רכיבה ממשכת על אופניים אנו מתנשפים זמן רב, עד שהנשימה שלנו מסדקת.

א. סדר הבנינים של הפעלים המודגשים הוא:

- פועל, הפעיל, הופעל - הופעל, התפעל, קל - פועל, התפעל, הופעל

ב. איזה מהפעלים משמש **שם תואר**?

ג. כתבו את **הצורה הפעילה** המקבילה לפועל מסדקת - באותו זמן וגוף.

תרגיל 10

האנגלית שלי משתפרת, ככל שאני משתמשת בשפה יותר. החוכמה היא להסתמך על ההקשר, ולא להזדקק למילון בכל הזדמנות.

א. מהו **הבניין המשותף** לכל המילים המודגשות?

ב. מצאו את **השורש** של כל אחד מהמילים.

ג. מצאו שני **שמות פועל ושם פעולה** אחד.

תרגיל 11

בספר 'לטייל באיטליה' נכתב: "את הסיור בעיר כדאי להתחיל בתחנת הרכבת המרכזית. משם ממלץ להמשיך לווילה של המלכה, זו שמשה כמקום מגוריה במשך שנים. בחצר תמצאו מזרקות מזנקות אל על וחומה מעטרת בציורים מהתקופה."

א. מצאו את **השורש** ואת **הבניין** של הפעלים המודגשים?

ב. בקטע מופיעים פעלים בעלי משמעות **סבילה**. כתבו אותם, וכתבו ליד כל אחד מהם את המשמעות

הפעילה המקבילה, באותו זמן וגוף.

ג. צורת הציווי של הפועל שמשה בגוף **נוכח** היא:

- תשמשי - תשתמשי - שמשי - השתמשי

תרגיל 12

היחידה ללימודי חוץ באוניברסיטה מודיעה: נפתחו קורסים חדשים למתחילים ולמתקדמים במקצועות: ציור, איור, פסול, צלום. המוסד מוכר לגמול השתלמות למורים, והקבלה מותנית בבחינות כניסה.

א. לפניכם שמות פעולה מן המודעה: ציור, איור, פסול, צלום.

מהו הבניין המשותף לשמות אלה?

ב. לפניכם שתי מילים מן המודעה: מתחילים, מתקדמים.

בחרו את המשפט שהנאמר בו אינו נכון:

- שתי המילים הן צורות בינוני.

- שתי המילים הן באותו בניין.

- שתי המילים משמשות כשם עצם.

ג. מצאו את השורש ואת הבניין של המילים: השתלמות, קבלה.

תרגיל 13

בתערוכת הכלבים השנתית ישתתפו כ-50 כלבים. מתקבלים כלבים בעלי יכולות מיוחדות, והכלב המצטיין יזכה להסתפר במשך שנה במספרה הניידת לכלבים. השופטים יתקשו גם לגבי יכולת ההשתלבות של הכלב בקבוצה.

א. ציינו מה הבניין המשותף לכל המילים המודגשות.

ב. כתבו את השורש של כל אחת מהמילים האלה.

ג. בטקסט מופיעה צורת בינוני (לא מבין הפעלים המודגשים). העתיקו אותה.

ד. כתבו באיזה חלק דיבור משמשת צורת הבינוני שכתבתם בסעיף ג': פועל, שם עצם או שם תואר.